

**ASOCIAȚIA STRĂMUTAȚILOR, REFUGIAȚILOR
ȘI CONDAMNAȚILOR POLITICI DIN JUDEȚUL BRĂILA**

Str. Pensionatului nr.5 , Brăila

C.I.F. 29276846

Nr.18/22.05.2024

Marile deportări din Basarabia

Odată cu venirea sovieticilor și instaurarea regimului de ocupație, deportările și arestările s-au ținut lanț în sânul populației băștinașe. Întreaga populație a Basarabiei a fost supusă unui adevărat măcel, un sălbatic genocid fizic și moral. Basarabia a îndurat calvarul a 4 deportări: în 1940, 1941, 1949, 1951.

La 31 mai 1941, împuternicitul Moscovei pentru arestarea sau strămutarea elementelor indezirabile - S.A. Goglidze, trimite un raport lui Stalin. Potrivit acestuia, urmau să fie anihilate cele mai periculoase elemente, precum ar fi membri ai Gărzii de Fier (caracterizată ca "cea mai clandestină organizație, cu experiență de ani de zile în activități ilegale", având "cadre teroriste, organizate în trupe speciale"). Alte persoane susceptibile de deportare erau foști membri ai Partidului Național Creștin, ai Partidului Național Țărănesc și Partidului Liberal care ar fi încercat să organizeze activități ilegale. Alte persoane vizate proveneau din rândurile marilor latifundiași, comercianților, jandarmilor, albgardiștilor ruși etc.³⁶

Pentru deportarea basarabenilor mai erau vehiculate următoarele calificative inventate și false învinuiri precum: "dușmani ai poporului", "sustragere de la impozite", "activitate contrarevoluționară", "chiabur", "creștin de rit vechi", "baptist", "colaboraționist", "provocator".

Operațiunea majoră de arestare sau deportare a fost stabilită pentru noaptea de 12 spre 13 iunie 1941, fiind vizate 32.423 de persoane din Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herței. Dintre acestea, 6.250 urmau să fie arestate, iar 26.173 - deportate.³⁷ În raportul din 14 iunie 1941 despre rezultatele operațiunii, înaintat lui Stalin, Beria și Molotov, se constată că numărul celor arestați sau deportați a scăzut de la cifra inițială de 32.423 persoane la 31.419. Cum se explică această diferență și ce relevanță are această micșorare a listei inițiale? Există date în acest sens precum că 1.183 reușesc să evite tragedia care îi aștepta. Dintre aceștia, trei persoane au reușit să se ascundă, 133 n-au fost arestate din motive de boală, 318 și-au schimbat în ajun domiciliul, iar la 829 li s-au retras învinuirile ad hoc, "din cauza insuficienței materialelor compromițătoare".³⁸ Astfel, din RSSM au fost arestați și deportați în noaptea de 12 spre 13 iunie 1941 18.392 persoane, iar din celelalte teritorii românești anexate la 28 iunie 1940 - 11.844 persoane³⁹. După unele calcule neverificate încă, 97 la sută dintre cei arestați și deportați în 12-13 iunie 1941 erau români. În total, în primul an de ocupație sovietică au avut de suferit - prin arestare sau deportare - nu mai puțin de 86.604 persoane din Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herței⁴⁰. Arestările au continuat însă chiar după 22 iunie 1941. Dacă deocamdată nu poate fi stabilită componența etnică a celor deportați, din punct de vedere social aceștia erau calificați ca

cele mai "antisovietice și contrarevoluționare" elemente.⁴¹

În intervalul 28 iunie 1940 - 22 iunie 1941 din Basarabia au fost deportați peste 300.000 de români în Kuzbas, Karaganda, Asia Centrală.⁴²

Domnul Mihail Grosu, fost deportat, își amintește că: "La 13 iunie 1941, la ora 2 de noapte, în casa noastră au năvălit soldați împreună cu reprezentanți de la KGB și cu președintele sovietului sătesc. Afară ploua, am fost duși la gară cu o căruță. Acolo ne-au suit într-un vagon de vite. Ne-au încuiat și până în regiunea Omsk nu am mai văzut lumina zilei. Aici ne-au dat jos și ne-am pomenit înconjurați de câini. Soldații ne-au mânat pe vapor, în cală și ne-au dus pe apa Irtășului și a râului Obi până în regiunea Hantî-Mansiisk.

Am fost deportat împreună cu tatăl meu, Leontie Grosu, născut în 1901 la Lencăuți, Ocnița. Tata a fost învinuit că a fost membru al partidului cuzist. Până în 1943 am stat împreună cu el. În 1943 tata a fost arestat și tot în acest an a fost condamnat la moarte și executat în lagărul din regiunea Hantî-Mansiisk".

Domnul Pavel Ciobanu-Răzeșu, medic pensionar din orașul Chișinău, fost deținut politic, mărturisește următoarele:

"În anul 1940, la 20 iunie, după «eliberarea» Basarabiei de către trupele sovietice sprijinite de tancuri și avioane, în viața familiei noastre s-a produs pe neașteptate cea mai groaznică tragedie umană - tatăl nostru a fost arestat și a fost dus în lagărele de muncă, în robie. A fost acuzat de neachitarea impozitelor, majorate artificial, special pentru a nu putea fi plătite. Mama a rămas fără soț, iar copiii, mici, fără întreținătorul lor.

Eu, în vârstă de 19 ani, fiind condamnat la 15 ani conform unui articol politic, curând mi-am dat seama că arestarea mea era cauzată de tinerețea și educația mea care nu corespundeau cerințelor comuniste. Fiind bine dezvoltat fizic, eram bun pentru «construcția comunismului». Deci, am fost dus în cele mai cunoscute lagăre sovietice. Fratele mai mic, Constantin, născut în 1927, înrolat voluntar în Armata Sovietică, moare în martie 1945, îndeplinind o misiune periculoasă la Tighina lângă podul de peste Nistru. Sora mea Ștefania, aflând de moartea fratelui nostru, de jale și-a ieșit din minți, peste două săptămâni murind la spitalul de psihiatrie. Fratele tatălui meu, Andrei Ciobanu, a fost arestat fără vină și dus la muncă silnică, unde a și murit, lăsând pe drum opt copii. Astăzi este reabilitat. Al doilea unchi al meu din partea mamei, Gheorghe Pozdircă, lucrător la CFR, arestat, a decedat tot în lagăr. Au rămas fără tată patru copii. Astăzi este reabilitat. Cei rămași acasă după arestări, cinci familii numeroase cu 18 copii, inclusiv ai părinților morți în lagăre, au fost lipsiți de avere și deportați în Siberia ca elemente ostile puterii sovietice. Aceasta este lista martirilor familiei Ciobanu-Răzeșu din Chișinău, asupra căreia, în 1940, a căzut urgia sălbatică a «ciumei roșii», care ne-a deportat și transformat în forță de muncă silnică după principiul socialist: «Cine nu lucrează, acela nu mănâncă». În cazul de față principiul s-a aplicat invers - averea, munca țăranelor a fost furată de la cei care au obținut-o prin mari greutăți fizice, activității regimului celor leneși dând-o benevol trântorilor spre a fi mâncată și băută.

Când mă aflam în penitenciarul central din Chișinău în ianuarie 1941, în timpul cercetărilor primele întrebări erau: «Când te-ai născut?», «Unde te-ai născut?», «De ce te-ai născut?» Eu, fiind încă naiv și neștiind limba rusă, demoralizat, intimidat, încercam să răspund și la întrebarea de ce m-am născut. În camera închisorii, care avea 20 de metri pătrați, eram înghesuite 40-50 de persoane. Cu toate acestea, ne purtam foarte corect între noi, deoarece toți aveam una și aceeași soartă. Din câte ne povesteau cei mai în vârstă, știam că în fața anchetatorului trebuie să fii supus în toate. Dacă-l enervai cu ceva, nu semnai procesul verbal întocmit de el, recurgea imediat la alte metode, după care puteai fi forțat, torturat și puteai semna tot ce ți se incrimina. Îți putea schimba articolul din codul penal și primeai un termen de detenție dublu. Speriați ca niște miei înșelați, ne-am pomenit într-o societate în care nu ne puteam acomoda. Nu știam ce se cere de la noi ca să trăim într-o comunitate nouă, «civilizată», cum se spunea pe atunci. După cercetările convenite, eu semnam toate procesele verbale fără a le citi, deoarece nu cunoșteam limba rusă. Cercetările se făceau fără traducător, faptul că înțelegeam ceva sau nu, nu avea nici o importanță. După aceea am fost interogată de către anchetatorul Belov, un locotenent, un evreu care avea o purtare corectă, binevoitoare față de arestat. Mi se incrimina articolul 16-40 (tentativă de trecere frauduloasă a graniței), care prevedea o detențiune maximă de până la trei ani. Eu recunoșteam toate episoadele, semnam toate procesele verbale. Mă consideram deținut de drept comun și nicidecum politic, ceea ce coincidea parțial cu adevărul.

În aprilie-mai 1941, în calitate de anchetator, își face apariția faimosul sadic Soloviov. Acesta nu a avut motiv să se răfuiască și cu mine, deoarece acceptam tot ce mi se imputa. Semnam fără a citi: «dușman al poporului», «trădător de patrie», «criminal politic». Numai în felul acesta am scăpat sănătos de cruzimea lui Soloviov. În schimb, îmi aplicase cel mai grav articol din codul penal sovietic. M-a calificat ca deținut politic, acuzându-mă de trădare de patrie, ceea ce se pedepsea cu 10-25 de ani de detenție sau cu moartea. Care patrie trădasem?

Dacă eu acceptam și semnam absolut tot ceea ce născocea anchetatorul Soloviov, ce se mai putea cere de la mama mea, sărmana, să recunoască? Biata mamă, ființă sfântă în familia noastră, a fost și ea anchetată în cazul meu de același sadic Soloviov, care scotea «adevărul» dorit de către dânsul din victima îngenuncheată în fața călăului. Sărmana mamă, neștiind că aici la NKVD nimic nu se discută, refuzase, probabil, să semneze ceva cu ce nu era de acord. Atunci Soloviov a aplicat una dintre metodele clasice ale anchetatorului «eliberator» - strângerea degetelor cu ușa. Durerile insuportabile, provocate sălbatic, au continuat până la apariția unui mlros neplăcut în cabinetul anchetatorului. Fiind șocată, inconștientă, mama a fost scoasă pe ușa din spate în curtea NKVD-ului. În felul acesta a fost salvată de tortura aplicată sălbatic de anchetatorul Soloviov".

Cea mai odioasă acțiune de deportare în masă, despre care majoritatea supraviețuitorilor povestesc, a avut loc în noaptea de 5 spre 6 iulie 1949: "Nu vreau să mor înainte de a mărturisi urmașilor mei ce am purtat în sufletul meu o viață. E vorba de groaznica zi de 6 iulie 1949, mai precis de strașnica noapte de 5 spre 6 iulie a acelui an. Iată au trecut de atunci 57 de ani, dar urmele acelei grozavii nu m-au părăsit niciodată, nici până în ziua de azi. Aveam pe atunci 29 de ani. Tata fusese judecat ca «dușman al poporului» de către tribunalul militar sovietic și condamnat, în 1946, la 10 ani de închisoare. Noi am fost o familie mare, 10 suflete, împreună cu părinții. Trei dintre copii eram căsătorii, ceilalți 5 locuiau împreună cu mama acasă. S-a întâmplat ca în acea noapte groznică un frate și două surori să nu fie acasă. Când au tăbărit soldații ruși cu armele, în casă erau doar fratele Serghei, sora Valentina și mama. Serghei a reușit să fugă. El și ceilalți frați și surori rămași au umblat multă vreme fugari, ascunzându-se de călăi. Erau căutați peste tot, au fost și în casa mea, verificând peste tot. Soldații ruși mi-au furat atunci și două cămăși noi, pe care abia le cumpărasem cu mult greu și pe care nu reușisem să le îmbrac încă.

Groznice au fost acele zile pentru întreaga familie. Dar cel mai strașnic lucru e că am trăit o viață cu frica în sân. A trecut viața, dar parcă nici nu am trăit-o. Frații și surorile care au reușit să scape de deportare au trăit la noi, la cei căsătorii. Au fost marginalizați, «elemente periculoase» puterii sovietice. Au trăit și ei, ca și mine, înfricoșati".⁴³

Cei din generațiile care au trecut prin acel infern, organizat de "tatăl națunilor unite" - Stalin -, și au nimerit în categoria "dușmanilor poporului"; cei ce au suportat calvarul strămutării forțate, condițiile de existență inumane atât fizice, cât și morale; cei ce au avut marea fericire de a supraviețui nu vor putea șterge niciodată asta din memorie.

De fapt, deportările în masă ale gospodarilor de frunte ai satelor din anul 1949, această deșănțare a țărănimii moldovene și izgonirea ei în Siberia, era după război o reluare a procesului început în ajunul războiului.

Foametea însă a amânat realizarea acestui proces, care era urzit la Moscova, bineînțeles, nu la Chișinău. Autoritățile au revenit la el imediat după ce au dispărut urmele foametei. Astfel, la 17 martie, Ivanov, președintele pentru RSS Moldovenească, al biroului CC al PC (b) din toată Uniunea, Koval, secretarul CC al PC (b) al Moldovei, și Rudi, președintele Consiliului de miniștri al RSSM, trimiteau lui Stalin o scrisoare, în care îl rugau să permită deportarea din Moldova a peste 10 mii de familii. Motivul principal era același: capii acestor familii, în calitate de "elemente chiaburești și naționaliste, au constituit întotdeauna sprijinul regimurilor reacționare române pe teritoriul fostei Basarabii, făceau parte din diferite partide burghezo-naționaliste românești, erau promotori ai politicii antisovietice de stat".

Desigur că oamenii harnici, gospodarii satelor basarabene nu aveau cum agreea Sovietele, care arătau pe față că doreau să distrugă tot ce era mai bun

în agricultura țărănească a ținutului. Dar masa gospodarilor de frunte ai satelor nu era implicată aproape deloc în activitatea partidelor politice din România, întrucât era absorbită complet de interese economice, cu toate că foarte mulți țărani - mai ales după ce au înțeles ce aveau de gând să facă sovieticii - regretau în mod sincer pierderea legăturii cu România de peste Prut.

Dar deportările au fost determinate de un alt considerent, poate mai important, și anume de a lichida, prin izolarea fruntașilor satului, rezistența la colectivizarea forțată a gospodăriilor țărănești și la crearea accelerată, pe această cale, a sistemului socialist în agricultură. Acesta este un adevăr pe care nu-l ascunde nici chiar istoriografia sovietică și este relevat cu destulă obiectivitate în cercetările mai noi ale istoricilor moldoveni.⁴⁴

Așadar, sub prețelul "luptei împotriva chiaburilor", în noaptea de 5 spre 6 iulie 1949, 11.293 de familii - mai mult de 35 mii de oameni, cei mai harnici și mai devotați pământului - au fost duse la moarte aproape sigură în Siberia și în alte regiuni nordice ale URSS. Drept suport "legal" pentru aceste fărâdelegi a servit Hotărârea nr. 509 s.s. a Consiliului de Miniștri al RSS Moldovenești din 28 iunie 1949 "Cu privire la deportarea din RSS Moldovenească a familiilor de chiaburi, a foștilor moșieri și a marilor comercianți". Realizarea operației "Iug" („Sud”, denumirea operațiunii de deportare a "chiaburilor" și a altor "elemente ostile" din Basarabia) a început în noaptea de 5 spre 6 iulie 1949, însă pregătirea acestei acțiuni a început cu mult mai înainte și se desfășura în stric-tă conformitate cu indicațiile primite de la Moscova.

Există mai multe probe care confirmă că operația de deportare din Basarabia a fost decisă și dirijată de organele de partid și sovietice de la Moscova. La 29 ianuarie 1949, Consiliul de Miniștri al URSS a adoptat o hotărâre strict secretă (nr. 390-138) în care erau indicate categoriile de cetățeni care urmau să fie deportați. La 17 februarie 1949, Ministrul Securității de Stat al RSSM, general-colonelul I. Mordoveț, semnează o notă informativă din care rezultă că au fost trecuți în evidență 40.854 de "chiaburi", "culaci" și alte "elemente dușmănoase". La "propunerea" organelor de partid și sovietice din RSS Moldovenească, pe 6 aprilie 1949 Consiliul de Miniștri al URSS a adoptat Hotărârea nr. 1290-467 s.s. "Cu privire la deportarea din RSSM a familiilor de chiaburi, a foștilor moșieri, negustori și complici ai ocupanților". Hotărârea prevedea deportarea a 11.280 de familii (40.854 de persoane). Astfel, conducerea partidului bolșevic din Rusia și guvernul sovietic au "aprobat", la 6 aprilie 1949, "rugămintea" administrației sovietice din Moldova, hotărând să deporteze în Kazahstan, Asia Centrală și Siberia familiile basarabene. Decizia era însoțită de o informație adițională, care preciza că guvernul sovietic hotărâse ca "deportarea să se facă pe vecie". În afară de acest fapt extraordinar de semnificativ pentru dezvăluirea adevăratului caracter al regimului de ocupație sovietic, fapt necunoscut mai înainte de istoriografie, trebuie menționate încă două detalii. Unul dintre ele este confiscarea întregii averi a celor deportați, ceea ce demonstrează, indirect, că într-adevăr această populație era

extirpată pe vecie. Al doilea, că cei deportați erau susceptibili de tratamentul stipulat de dreptul penal, deci erau calificați drept elemente infracționale, ceea ce era în egală măsură absurd și inuman.⁴⁵

La 28 iunie 1949, când se celebra a 9-a aniversare de la "eliberare", Consiliul de Miniștri al RSSM adoptă hotărârea nr. 509, strict secretă, la care se anexează 67 de liste. Acest document conținea următoarele prevederi referitoare la crimele odioase ce urmau a fi săvârșite de către regimul stalinist:

"Consiliul de Miniștri al RSS Moldovenești hotărăște:

1. A confirma listele chiaburilor, foștilor moșieri, marilor comercianți, prezentate de comitetele executive ale Sovietelor orășenești și raionale de deputați al oamenilor muncii din RSS Moldovenească, în număr total de 11.342 de familii.

2. A transmite listele, întocmite pe raioane, ale chiaburilor, foștilor moșieri și marilor comercianți la MSS al RSSM (tov. Mordoveț) pentru a verifica toate datele referitoare la persoanele incluse în aceste liste și a preciza domiciliul lor.

Toți chiaburii, foștii moșieri și marii comercianți incluși în liste care locuiesc în Moldova – în familiile cărora nu există persoane ce își fac serviciul militar în prezent în Armata Sovietică, sunt decorate cu ordine și medalii de luptă și de muncă ale URSS sau care au merite deosebite față de Statul Sovietic – să fie deportați împreună cu familiile în afara hotarelor Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, deportați pe viață în regiuni îndepărtate ale URSS.

3. A permite celor deportați să ia cu sine valori, bani, îmbrăcăminte, încălțăminte, obiecte casnice, inventar agricol, meșteșugăresc, precum și o rezervă de produse alimentare în volum total de 1.500 kg (1,5 tone) de fiecare familie.

4. Înfăptuirea tuturor acțiunilor în legătură cu deportarea chiaburilor, foștilor moșieri și marilor comercianți este încredințată Ministerului Securității de Stat al RSS Moldovenești. După efectuarea tuturor măsurilor privind deportarea tov. Mordoveț va prezenta Consiliului de Miniștri al RSSM listele chiaburilor, foștilor moșieri și marilor comercianți deportați.

5. Ordinea de confiscare și folosire a averii rămase a persoanelor deportate, la fel ca și alte măsuri ce privesc deportările să se stabilească într-o hotărâre suplimentară.

Președintele Consiliului de Miniștri al RSS Moldovenești (G. Rudi).

Șeful Serviciului administrativ al Consiliului de Miniștri al RSS Moldovenești (L. Diacenko)".⁴⁶

Data deportării a fost stabilită la Kremlin - operația cu denumirea "Iug" trebuia să înceapă la 6 iulie 1949 la ora 2.00 și trebuia să se încheie la 7 iulie ora 20.00. Dar pentru a-i lua pe oameni prin surprindere și a preveni evadările, operațiunea secretă a început cu o zi mai înainte în noaptea de 5 spre 6 iulie. Pentru realizarea ei au fost mobilizate forțe uriașe - 18.744 de securiști, milițieni și militari ai armatei sovietice, 24.000 de activiști de partid, 6.533 de camioane, 2.000 de vagoane marfare, în care fiecărui deportat îi revenea 1.3 mp de spațiu. Mai târziu s-a adevărit că nici criminala hotărâre nr. 509 s.s. "Cu

lui 10 tone de grâu. Așa a început exploatarea cruntă de către regimul sovietic. Zeci de familii din satele Chirilovca și Alexeevca, de unde se trăgeau părinții mei, au fost deportate în Siberia sau în Orientul Îndepărtat. Tatii și bunicii unor familii au fost condamnați și au dispărut fără urmă în lagărele de concentrare. Unii au fost executați, alții au fost duși cu toată familia pe pământurile întinse ale Siberiei. Pe lista neagră au nimerit și doi unchi ai tatălui meu, sora mamei cu doi copii, părinții mei, frații și surorile. Eu eram cel mai mic din familie. Țin minte ca astăzi marea tragedie ce se abătuse asupra noastră. Multe mi le-a povestit mama, care avea o memorie fenomenală. A murit în 1992, la vârsta de 79 de ani. Așa că ceea ce povestesc azi reprezintă amintirile auzite de la tatăl meu, care, la rândul său, le-a auzit de la bunica și de la străbunelul său. Sunt amintirile mamei mele, ale rudelor și ale consătenilor mei.

Iată cum a fost în primăvara anului 1940.

Tata a fost recrutat în Bucovina pentru a urma pregătirea militară specială. În urma ultimatumului Guvernului Sovietic, România a fost nevoită să-și retragă trupele armate din Basarabia și Bucovina. Întrucât familia rămăsese acasă, tata fusese nevoit să se întoarcă în Basarabia deja ocupată de URSS, ceilalți tineri basarabeni care nu aveau familie s-au retras împreună cu trupele românești peste Prut. E de remarcat faptul că o mare parte a populației ucrainene (în acea perioadă constituia cel mai numeros grup etnic) a întâmpinat armata rusă cu entuziasm, neștiind ce va urma după aceea. Bunelul meu Zaharia Voleanski, ucrainean de origine, nu știa un cuvânt în limba română, putea să vorbească doar în limba rusă, era analfabet. În prima zi când au intrat în sat trupele sovietice, le-a spus copiilor săi, văzându-i pe soldați: «Dragii mei, a venit o mare pacoste pe capul nostru, aceștia nu sunt rușii cei de altădat». Curând, cuvintele lui, pe care le repeta mereu, s-au adeverit. Verișorul tatei a fost izgonit împreună cu familia din casa lui, goi și desculți.

În întreaga Basarabie au început arestările. În satul Chirilovca, unde m-am născut, în toamna lui 1940 sovietele au organizat colhoz. Peste o săptămână a început războiul. Înainte de război tata a suferit o intervenție chirurgicală, din care motiv nu a fost luat pe front. Cei care au fost luați nu s-au mai întors. Când satul a fost eliberat de către trupele românești, toți foștii lucrători ai sovietului sătesc și ai colhozului au fost adunați cu scopul de a fi executați, inclusiv tatăl meu. În total erau cinci persoane. Se hotărâse executarea foștilor bolșevici, deși niciunul nu era bolșevic. În acel moment în curte a intrat vărul tatălui meu, Leontie Țanenko, întors din România, unde plecase în 1940. Aflând despre toate ce s-au întâmplat și văzându-l pe tata sub pază, a ieșit în față și a spus că acești oameni sunt nevinovați, că au căzut jertfă regimului de ocupație, au fost obligați de sovietici să organizeze colhoz. Tata a fost eliberat pe loc, ceilalți au fost duși de către jandarmi la Soroca pentru a fi judecați. Tot atunci, adunarea generală a sătenilor a ales un grup de martori delegați în frunte cu tatăl meu Iacob Cojocar, pentru a salva consătenii, pentru a depune mărturii. Datorită lui Mihai Bulat, Ștefan Andon, Ștefan Melnic, Agachi Sanatânski și

tatălui meu (toți aceștia au fost deportați în 1949) niciunul dintre cei duși la Soroca nu au fost condamnați, toți s-au întors acasă.

Către luna martie 1944, trupele sovietice s-au apropiat de Nistru. Basarabienii și-au amintit de perioada de ocupație a anilor 1940-1941 și nu s-au lăsat mult așteptați - au plecat peste Prut. Și familia noastră s-a hotărât să plece, dar așa s-a întâmplat că frontul s-a apropiat repede de Florești și trenurile nu mai circulau. Dar tata împreună cu vărul său, familia căruia se afla deja în România, au reușit să urce în trenul de Bălți. Din luna martie și până la 23 august 1944, tata s-a aflat în unitățile de pompieri române, care au luat parte la stingerea incendiilor de la rafnăriile din România, bombardate de aviația americană și cea rusă. În toamna anului 1944, trecând prin două lagăre de concentrare ale URSS din ambele părți ale Prutului, tata s-a întors acasă. Nu mai putea trăi în satul natal, deoarece au început prigonirile și urmărirea NKVD-ului. Între timp, tata s-a angajat ca telefonist la Bălți. Copiii NKVD-iști au început s-o persecute pe mama. O chemau noaptea la sovietul sătesc și o amenințau, cerându-i să semneze un document în care se indica precum că soțul ei e spion român. Strigau la mama: «Scoatem noi din tine duhul de român, sângele de român!» Această batjocură a durat timp de doi ani, amenințând-o pe mama că-i taie degetele de la mâini. Și așa, aproape în fiecare seară, era persecutată. Eu abia mă născusem.

Tata nu trăia acasă. Se străduia să nu se arate în sat, venea doar noaptea. Dar și în Florești, unde lucra în ultima vreme, NKVD-iștii tot nu-i dădeau pace, îi cereau aceeași mărturisire. Mama nu a mai putut rezista și a plecat din sat. Ne-am pomenit în drum. Rătăceam prin satele Vărvăreuca și Florești. Era în anii grei de foamete 1946-1947. Dar nimeni nu-și dorea în casă o familie cu mai mulți copii. În fine, către anul 1949, cu ajutorul procurorului raionului Florești, tata a vândut casa din Chirilovca, cumpărându-și una în Florești. La lucru era bine. Direcția l-a trimis pe tata la cursuri la Chișinău pe o perioadă de șase luni. În vara lui 1949 el lucra deja în calitate de ajutor al șefului centralei telefonice din Florești. Se apropia ziua fatală de 6 iulie 1949...

În noaptea de 5 spre 6 iulie, Basarabia noastră a fost trezită de vuietul groaznic al camioanelor. În stațiile căilor ferate erau pregătite marfare cu gratii. Frica și groaza au cuprins Floreștiul. Pretutindeni se auzeau răcnete și bocete. Oamenii se împrăștia ascunzându-se peste tot, în beciuri, pe dealuri, în hambare. În dimineața lui 6 iulie, tata a plecat totuși la serviciu, mama presimțind nenorocirea ce se abătea asupra noastră, a strâns toate documentele din casă și l-a trimis pe fratele mai mare, Victor, împreună cu sora Larisa, în satul Alexeevca, situat la 5 km de Florești, la sora sa cu rugămintea de a ascunde copiii și documentele. Văzându-i la Alexeevca pe Victor și Larisa, mătușa a izbucnit în plâns. În acea noapte multe familii au fost arestate, printre care și o soră a sa cu doi copii. Hrănindu-i pe Victor și Larisa, mătușa a luat documentele, le-a ascuns și i-a trimis pe copii înapoi. Ajungând acasă aproape pe la ora șaisprezece, militarii sovietici ne perchezitionau casa...

Oamenii încuiau ușile caselor, porțile și mergeau călduri-călduri spre gară, urmărind cum erau duși consătenii și rudele lor în vagoane pentru vite.

O mare nenorocire a cuprins atunci plaiul nostru, nimeni nu știa unde, când și dacă se vor mai întâlni, se vor mai întoarce în satul natal, vor îngenunchea la mormintele celor răposați. Lumea-și lua rămas bun de la sat, de la tot ceea ce le-a fost atât de drag - satul, baștina copilăriei. Pe toți îi aștepta necunoscutul. În acel moment te obsedau gânduri sumbre, inima încremenea. De ce, de ce? Răspunsul, din păcate, nu putea fi găsit într-un simplu suflet de țăran...

În sfârșit, am ajuns și noi la gară. Printre grățiile vagonului ne-au zărit mătușa și fiii săi. Ei au început să strige și să plângă, rugând paza să nu ne despartă. Astfel ne-am pomenit în același vagon. Între timp, se lăsa o noapte înăbușitoare. Nu ne-ajungea aer, nu aveam cu ce respira. Cei adunați în stație și cei din vagoane au început să plângă și să strige concomitent, luându-și rămas bun. Din vagoane se auzeau: «Bun rămas, Patrie!», «La revedere, Basarabiei!», «Rămâi cu bine!...». Trenul s-a pornit. Iată că au dispărut configurațiile gării, ale Floreștilor, ale satului Chirilovca. Când a început să se crape de ziuă, eșalonul, mișcându-se cu viteză mică, se apropiase de Nistru. Lumea era tristă. Atunci a pornit ceva de neconceput. Femeile-și rupeau părul din cap, bocind, amintindu-și de cei rămași acasă. Acesta era bocetul întregii Basarabii...

Trenul a mărit viteza, ducând basarabienii spre țărâmurii necunoscute. E de neimaginat cum se simțeau și ce gândeau acești oameni, aflați în vagoanele închise și arhipline, fără apă și hrană. Toți erau pe cale să înnebunească. Tinerii au hotărât să strice podeaua și să evadeze, dar inchizitorii ruși au prevăzut și acest fapt. Ei au pus în fiecare vagon câte un om de pază, care avea o familie numeroasă, cu copii mici, fiind avertizați că vor plăti cu capul dacă va evada cineva. Bărbații și flăcăii au încercat să fugă, dar tata i-a oprit. Peste câteva zile au început să ne hrănească cu pește sărat. Vai și amar de steaua noastră. Cuprinși de dorul Basarabiei scumpe, în vagoane au început să se cânte doine triste, moldovenești.

Așa ne-au chinuit o lună de zile pe drumuri până când am ajuns într-o localitate, care nu știu de ce se numea «Kamenușka» (în rusă acest cuvânt înseamnă «pietricică»), deși prin împrejurimi nu puteai găsi o piatră..."

(va urma)

ÎNTOCMIT,
CHINGĂ TĂNASE

